

Private bidrag til frivillig sektor i Norge

- En kunnskapsoversikt

Karl Henrik Sivesind

- Hvilke tradisjoner har man for pengegaver i Norge?
- Har det filantropiske landskapet i Norge endret seg de siste 15 årene?
- Hvor kommer de private bidragene fra - og hvor viktige er de som inntektskilde for frivillig sektor?

Senter for forskning på
sivilsamfunn og frivillig sektor
c/o ISF
Munthes gate 31
Pb. 3233 Elisenberg
0208 Oslo

www.sivilsamfunn.no
info@sivilsamfunn.no

 Følg oss på Twitter (@sivilsamfunn)

 Følg oss på Facebook

Filantropi

Skaffe private ressurser til sosiale og miljømessige formål, for eksempel gjennom bidrag fra enkeltpersoner, innsamlingsaksjoner og stiftelser.

Salamon, L. M. (red.). (2014). *New Frontiers of Philanthropy*. Oxford: Oxford University Press.

«Mulighetsrommet for private bidrag i Norge har endret seg de siste tiårene»

«I 2014 oppga 70 prosent av den norske befolkningen at deres husstand hadde gitt penger til frivillige organisasjoner i løpet av de siste 12 månedene. Det brakte andelen givere opp på linje med andre rike vestlige land»

Om tallene

Dette er en kunnskapsoversikt som sammenfatter tall fra flere publikasjoner som omhandler private bidrag til frivillige organisasjoner i Norge.

Historisk bakgrunn: En svak tradisjon for pengegaver

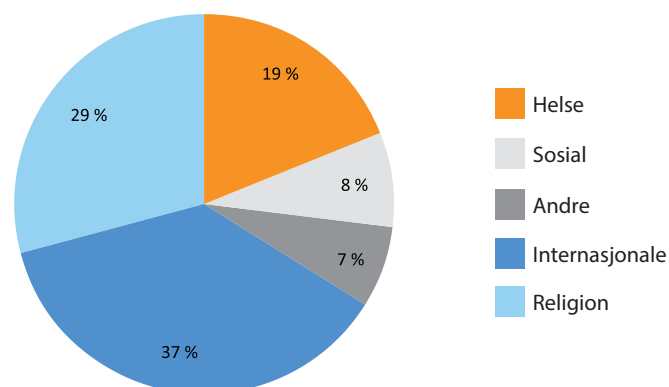
- Norge har en svak filantropisk tradisjon. Med små sosiale forskjeller og en relativt fattig befolkning var det mange som ikke hadde penger å avse, men de kunne bidra med arbeidsinnsats. Dugnader som appellerer til folks arbeidsetikk og samhørighet ble lenge blitt brukt for å løse fellesoppgaver.
- Folkebevegelsene som vokste fram fra 1840-tallet hadde bred deltakelse i medlemsaktivitet og dugnadskulturen blomstret. Fra 1960 vokste barne- og ungdomsorganisasjonene og kultur- og fritidsfeltet sterkt og tiltrakk seg en stor del av det frivillige arbeidet.
- Den norske arbeiderbevegelsen var skeptisk til filantropi, og på 70-tallet krevde funksjonshemmedes organisasjoner at grunnleggende behov skulle garanteres av staten og ikke bero på giverglede.
- Penger ble imidlertid samlet inn på felter som lå utenfor statens kjerneanliggender til religiøse forsamlinger, hjelp til hjemløse og rusmisbrukere, internasjonal bistand og nødhjelp.
- Det offentlige hadde etter andre verdenskrig store eierandeler i nøkkelbedrifter for å sikre nasjonal kontroll, noe som ble forsterket med oljeutvinningen fra 70-tallet. Det var derfor lite kapital fra private eiere og næringsdrift som havnet i store stiftelser.
- De siste tiårene har det vært en sterk økning i disponibel inntekt for folk flest, og oljevelstanden har ført til at det har vokst fram flere store private formuer. Dette endrer mulighetsrommet for private bidrag i Norge.

Hvor kommer de private bidragene fra?

En økning i pengegaver fra husholdene

- I 2014 oppga 70 prosent av den norske befolkningen at deres husstand hadde gitt penger til frivillige organisasjoner i løpet av de siste 12 månedene, en sterk økning fra 51 prosent i 1998. Endringene brakte andelen givere opp på linje med andre rike vestlige land. Noe av årsaken til økningen er at innsamlingsorganisasjonene har profesjonalisert arbeidet og styrket innsatsen for å rekruttere faddere og faste givere.
- Beløpene som gis har økt siden 1998, men som andel av disponibel inntekt ligger det gjennomsnittlige gavebeløpet på omtrent samme nivå.
- I husholdene som gir varierer de gjennomsnittlige pengegavene fra kr 2 000 hos femtedelen med lavest inntekt til kr 3 350 hos femtedelen med høyest inntekt. Det gir et totalbeløp til de frivillige organisasjonene på ca 4,5 milliarder kroner i 2013.
- Størsteparten av pengegavene går til internasjonal bistand, etterfulgt av religion, helse og sosiale tjenester.

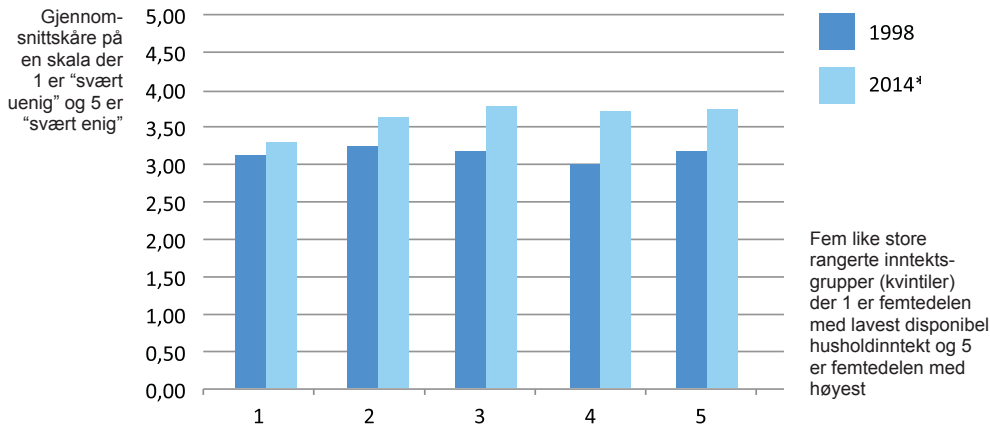
Figur 1: Befolkningens pengegaver til ulike organisasjonskategorier i 2014. Prosent

Kilde: Undersøkelse om frivillig innsats 2014

- Fra 1998 til 2014 har andelen som sier de er lei av å bli spurt om å gi penger til veldedige formål gått ned fra 75 til 51 prosent. Andelen som sier at de føler en moralsk forpliktelse til å hjelpe frivillige organisasjoner med penger har økt fra 49 til 59 prosent i samme periode.

Figur 2: Gjennomsnittsskåre for fem inntektsgrupper (kvintiler) på spørsmålet «Siden jeg har råd til det, føler jeg en moralsk forpliktelse til å hjelpe frivillige organisasjoner med penger»

* Signifikant effekt av inntekt etter kontroll for kjønn og alder
Kilder: Frivillig innsats 1998 og undersøkelse utført av Norstat for Gjensidigestiftelsen 2014

- Mens det tidligere var små forskjeller mellom grupper, er det i 2014 særlig de med høy husholdsinntekt som oppgir at de føler de har en moralsk forpliktelse til å hjelpe frivillige organisasjoner med penger.
- Holdningsendringene tyder på at pengegaver i større grad anses som noe man forventes å bidra med.

Store stiftelser har vokst fram etter årtusenskiftet

- I 2011 var det 7 612 stiftelser i Norge, hvorav 3 500 (46 prosent) var pengeutdelende stiftelser. Samlet stod disse for 3 milliarder kroner i tildelinger, hvorav 31 prosent gikk til forskning, 15 prosent til utdanning, 13 prosent til sosiale formål og 12 prosent til kultur (se Lotteri og stiftelsestilsynet 2012).
- Etter år 2000 har det blitt opprettet flere større pengeutdelende stiftelser, og flere stiftelser har fått utvidet sin kapital med bidrag fra enkeltpersoner eller familier.
- En viktig årsak til økningen i store stiftelser, er konvertering av sparebanker og gjensidige forsikringsselskaper til aksjeselskaper. Det felles eierskapet blir videreført som en stiftelse med ansvar for å dele ut penger på tilsvarende måte som sparebanken eller forsikringsselskapet gjorde.
- Selv om kun en liten andel av tildelingene går til frivillige organisasjoner, er stiftelsene i seg selv en viktig del av frivillig sektor i Norge.

Spill og lotterier en viktig inntektskilde

- Spill og lotterier er en viktig inntektskilde for enkelte typer frivillige organisasjoner. I 2012 ble nesten 5 milliarder av inntektene fra registrerte spill og lotterier fordelt til idrett, kultur og ideelle organisasjoner i henhold til tippenøkkelen.
- Grasrotandelen gjør det mulig for Norsk Tippings spillere å velge at 5 prosent av pengene de spiller for skal gå til en selvvalgt lokal organisasjon.
- Extrastiftelsen fordeler midler fra Extra-spillet til helseprosjekter i frivillige organisasjoner.
- Overskuddet fra private spill (bingo og lotteri) skal gå til lotteriverdige samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner (se lottstift.no for kriterier)

«Holdningsendringene tyder på at pengegaver i større grad anses som noe man forventes å bidra med»

Stiftelser

En stiftelse er formuesverdi som ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon blir stilt selvstendig til rådighet for et bestemt formål. Formålet kan være av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig eller økonomisk art. Stiftelsen er et selveiende rettssubjekt og har ikke medlemmer med organisatoriske rettigheter.

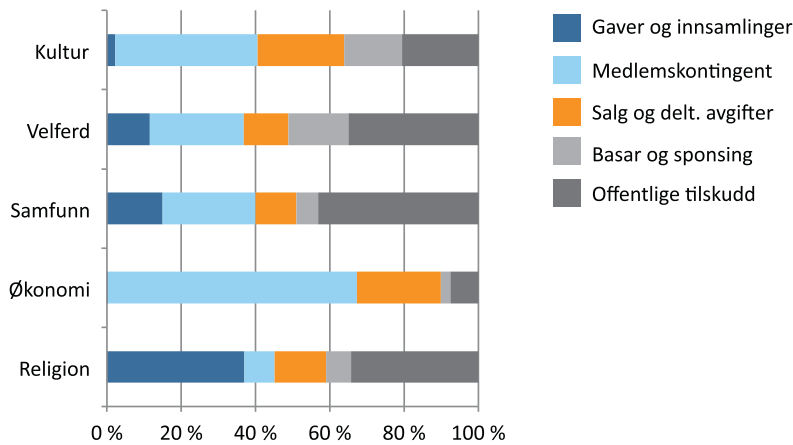
Lotteri- og stiftelsestilsynet

Tippenøkkelen

Overskuddet fra Norsk Tipping fordeles etter pengespilloven.

Fra 2015 skal 64 prosent skal gå til idrettsformål, 18 prosent til kulturformål og 18 prosent til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner.

Figur 3: Inntektsfordelingen i frivillig sektor

Total (mill. kroner): Kultur: 11 237; Velferd: 3 375; Samfunn: 12 948; Økonomi: 20 471; Religion: 2 981.

Kilde: Lokallagsundersøkelsen 2009. Undersøkelse blant nasjonale organisasjoner 2013.

- Frivillig sektor genererer to tredjedeler av inntektene gjennom egen aktivitet. Kun 7 prosent av inntektene kommer fra pengegaver, innsamlinger og testamentariske gaver (3,7 mrd).
- Religiøse organisasjoner får imidlertid hele 37 prosent fra gaver. Her inngår tros- og livssynsorganisasjoner, religiøse barne-, ungdoms- og kulturorganisasjoner og misjonsorganisasjoner, som f.eks. Human-etisk forbund, Norges KFUK-KFUM og Det norske misjonsselskap.
- Samfunnsorienterte organisasjoner inkludert bistand får 15 prosent. Blant de største bistandsorganisasjonene finner vi bl.a. Flyktinghjelpen, Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp, Redd Barna og Plan Norge.
- Organisasjoner på velferdsfeltet, som omfatter utdanning, helse og sosiale tjenester, får 12 prosent. Ideelle tjenesteleverandører er ikke med i datamaterialet. Eksempler på organisasjoner som er inkludert er bl.a. Redningssselskapet, Norges Røde Kors og Nasjonalforeningen for folkehelsen.
- På kultur- og fritidsfeltet inkludert idrett er andelen fra gaver bare 2 prosent.

«Gaver utgjør en liten andel av frivillige organisasjoners inntekter»

«Selv om private bidrag utgjør en betydelig andel av inntektene til enkelte organisasjoner, er dette små beløp sammenlignet med verdien av det frivillige arbeidet»

Verdien av det frivillige arbeidet? Ubetalelig!

- Selv om ca 12 milliarder fordeles fra pengegaver, stiftelser og spill og lotterier, og slike kilder utgjør en betydelig andel av inntektene til enkelte organisasjoner, er dette små beløp sammenlignet med verdien av det frivillige arbeidet.
- SSB anslår verdien til 138 800 årsverk utført for frivillige organisasjoner i 2013 til over 77 milliarder. Nesten halvparten av dette ble utført på kultur og fritidsfeltet, 17 prosent på velferdsfeltet, 14 prosent på bolig og økonomiområdet, 11 prosent i politiske, humanitære og miljøorganisasjoner, og 9 prosent i tros- og livssynsorganisasjoner.
- Fortsatt er det altså frivillig arbeid, støttekjøp, og deltakelse i arrangementer som er den norske befolkningens viktigste økonomiske bidrag til frivillig sektor som helhet.

Sentrale referanser

Arnesen, D. og Sivesind, K.H. (2015). *Organisasjonslandskap i endring*. Rapport 5/2015. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Lotteri- og stiftelsestilsynet. (2012). *Rapport fra Stiftelsestilsynet*. Kartlegging av pengeutdelinger i norske stiftelser. Førde: Lotteri og stiftelsestilsynet.

Lotteri- og stiftelsestilsynet. (2014). *Norske pengespel 2013*. Statistikk over norske pengespel og lotteri. Førde: Lotteri og stiftelsestilsynet.

Sivesind, K.H (2015). Giving in Norway: An ambitious welfare state with a self-reliant nonprofit sector. I: P. Wiepking og F. Handy (red): *The Palgrave Handbook of Global Philanthropy* (s. 230-248). Basingstoke: Palgrave.

Sivesind, K. H. og Arnesen, D. (2015). Norway Country Report. European Foundations for Research and Innovation. I: B. Gounwenberg, D. Karamat Ali, L. Hoolwerf, R. Bekkers, T. Schuyt og J. Smit (red). *EUFORI Study: European Foundations for Research and Innovation* (s. 855-890). Luxembourg: Publications Office of the European Union.

SSB (2015). Satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner, 2013. Kan lastes ned på: <http://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/statistikker/orgsat/aar/2015-10-22>